

MIES JOKA ANTOI PARTANSA KASVAA © OLIVIER SCHRAUWEN

Mies joka antoi tarinoidensa elää

Oliver Schrauwen:
Mies joka antoi partansa kasvaa
Huuda Huuda/Kreegah Bundolo

Belgialaisen Olivier Schrauwenin edellinen teos *Poika kulta* (2008) oli eriskummallisesta isä-poika-suhteesta kertonut upeasti kuvitettu täysosumajulkaisu. Uutuudellaan Schrauwen pistää vieläkin paremmaksi. *Mies joka antoi partansa kasvaa* on värikäs ja monitahoinen kokoelma tarinoita, joissa riittää pureksittavaa, tutkittavaa ja silmäiltävää.

Kuvitus on jälleen kerran ensimmäinen asia, mihin huomio kiinnittyy. Tällä kertaa Schrauwen tuntuu toden teolla päästäneen itsensä irti. Jo kirjan komea kansi hehkuu turkoosia ja vihreää, ja sisäsivuilla tekijä sukeltaa ajoin silkkään psykedeliaan. Schrauwen tulkitsee menneisyyden vaikuttimiaan kuin aistit kuumen sumentamina, vieläkin notkeamman anarkistisesti kuin aiemmin. Poika kullalla kuvallisina lähteinä olivat viime vuosisadan alun surrealistiset sanomalehtisarjakuvat, nyt haetaan varhaisemmasta taiteesta kuten opetus-

tauluista ja keskiaikaisesta kuvastosta. Luolatarinassa päästään jopa taiteen alkulähteille, luolamaalauksiin.

Tarinat sulautuvat yhdeksi sihiseväksi sopaksi väriä, hourettä ja yllätyksellisiä sattumia.

Mies joka antoi partansa kasvaa on kokoelma tarinoita, joille yhteistä on unen outo loogiikka sekä sovinnaisuuksia ja auktoriteetteja vastaan kapinoiminen. Belgian siirtomaa-aikaa käsittelevässä tarinassa "Tunnelmakuvia

Kongosta" asusteitaan myöten valkoiset miehet eivät pärjää villille luonnolle. "Hiustyyppit" irvailee kallonmuotojen tutkimukselle, frenologialle. "Tehtävässä" Schrauwen nauraa taideopetuksen konservatiivisuudelle absurdismin ja vallattomaksi äityvän huumorin keinoin.

Schrauwen kirjoittaa tarinansa unenomaisiksi ja löyhiksi. Spontaanisti silmille loikkaavat tapahtumat tuntuvat yllättävän niin henkilöt kuin lukijankin. Vaikka kokoelman tarinat eivät muodosta saumatonta jatkumoa, ne sulautuvat yhdeksi sihiseväksi sopaksi väriä, hourettä ja yllätyksellisiä sattumia. Mies joka antoi partansa kasvaa on syksyn sarjakuvatapauksia.

TUOMAS TIAINEN

NELJÄS TOIVON KIRJA © TOMMI MUSTURI

Tommi Musturi: Neljäs Toivon kirja Like

Edellisessä Toivon kirjassa *Toivon uni – Kolmas Toivon kirja* (Like 2010) Tommi Musturin myyminen setämies oli jälleensyntynyt raakalaismaiseksi lännensankariksi, jonka suurinta nautintoa oli katsella suolten pursuavan ulos vihollisen vartalosta. Neljännen Toivon kirjan alusta voi hakea viittauksia Lännen-Toivon yöllisiin seikkailuihin: sängystä ylös kömpivä antisankari kurkistaa peiliin, josta hetken aikaa irvistää julmanoloinen viiksipeikko. Muisto hurjuudesta on kuitenkin vain välähdys, ja jo seuraavassa ruudussa Toivo on oma kulahtaneissa kotikalsareissa laahustava, reppanahko itsensä.

Neljäs Toivon kirja palaa sinne mistä saaga alkoi: suomalaismiehen karun arjen ylistykseen. Puolukanpoiminta, vihannesten säilöminen, kalastus ja lehtien haravointi on kuvattu sarjakuvassa valtavalla hellyydellä ja hartaudella, imelytteen sortumasta. Musturi on velho loihtimaan Toivon ja tämän puolison arkisiin askareisiin sadunomaista ja surrealistista hohdotta. Virtuoosimaisella värinkäytöllä tavallinen tarina vinksauttaa ihmeelliseksi faabeliksi. Myös Toivon filosofointiin taipuvaisessa setähahmossa on jotain ehdottoman myyttistä.

Tarinallisesti *Neljäs Toivon kirja* on viisiasia-

seksi tarkoitettun sarjan tähänasti suoraviivaisiin. Uniltaan heräävä Toivo luulee rakkaansa kadonneen ja lähtee etsimään tätä satujen synkkään metsään. Eksyksiin jouduttuaan epätoivoinen eränkävijä aikoo jo luovuttaa elämästään ("Tuokaa arku! Aamen, perkele!"), mutta pelastajaksi lennähtää puhuva varpunen. Lintu näyttää Toivolle mielikuvituksen mahdin – kuinka tahtoessaan voi vaikka muuttaa muotoaan tai laskea liukumäkeä sateenkaarella. Vaikka vaimo lopulta löytyy, saa kokemus Toivon mielteliääksi: "Välillä tunnen, että maailma on vieras ja minä itse vielä vieraampi. En tiedä mitä haluan, enkä näe mitä minulle on suotu."

Lääkkeeksi vieraantuneisuuden tunteeseen Musturi tuntuu tarjoavan arjen rakastamista – ja kenties myös oman luovuuden löytämistä. Haravointi ja kalahommat saavat Toivon tolkkuihinsa, ja mielessä alkaa välkkyä oman kirjan kirjoittaminen. Jäämme odottamaan, onko saagan viides osa Toivon itsensä kynästä.

VERNA KUUTTI

Brian Azzarello ja Lee Bermejo: Jokeri Suom. Jouko Ruokosenmäki Egmont Kustannus

Brian Azzarellon ja Lee Bermejon *Jokeri*-albumi julkaistiin alun perin vuonna 2008. Yleensä englanninkielisen maailman supersankaritarnat julkaistaan ensin lehtinä, mutta Jokeri ilmestyi suoraan sarjakuvaromaanina. Hankkeen tavoitteena oli mitä ilmeisimmin tavoittaa kirjakauppojen kautta suosittu Christopher Nolanin *Yön ritari* -elokuvan (2008) katsojat.

Näyttelijä Heath Ledgerin tulkinta Lepakkomiehen arkkivihollisesta jäi elokuvahistoriaan – ei vähiten siksi, että Ledger menehtyi pian kuvausten jälkeen. On silti myönnettävä, että Ledgerin tulkinta yhdistettynä poikkeuksellisen fiksuun käsikirjoitukseen tarjoi ikimuistoisen leffapahiksen.

Dark Knightin Jokeri oli sadistinen hirviö, jonka terrorissa oli ideaa ja suunnitelmallisuutta. Hahmolle ei riittä pelkkä kauhun kylväminen, vaan tämän on todistettava koko maailmalle, että kaikki ovat pohjimmiltaan yhtä pahoja kuin hän. Hillityn ja synkän Batmanin vastakohtana räiskyvä Jokeri on ollut yksi tunnistettavimmista sarjakuvaroistoista, mutta Dark Knightin myötä Jokerista tuli jälleen osa kollektiivista popkulttuurialitajuntaa.

Azzarellon ja Bermejon tulkinta hahmosta perustuu pitkälti Ledgerin ja Nolanin työhön. Tarinassa Jokeri pääsee vapaalle Arkhamin vankimielisairaalaan ja lähtee ottamaan Gotham Cityn alamaailmaa jälleen haltuunsa. Arvaamattoman ja moraalittoman Jokerin mystiikka säilytetään tekemällä Jokerin kätyri Jonnys näkökulmahenkilö. Kiinnostavana koukkuna Jonny ei yksinomaan pelkää Jokeria vaan näkee psykopaatissa mahdollisuuden siirtyä pikkurikkisuudesta roistojen mestariluokkaan. Huonostihan hankkeessa lopulta käy, mutta tuohon tuomitun pikkukonnan pyristelyä on pääosin kiinnostavaa seurata.

Tinkimättömällä mutta turhankin monipolvisella *100 bullets*-sarjakuvalla maineensa saaneelle Azzarellolle tyypillisesti liikutaan hyvinkin nihilistisissä ja verisissä tunnelmissa: Jokerin tarina on enemmänkin väkivaltaista noiria kuin perinteisempää supersankaritarnointia. Batmankin astuu varjoista vasta tarinan lopussa.

Jokeri-sarjakuva on kertomuksena eheä, kauhunkin kanssa flirttaileva rikostarina, jota elävöittää Lee Bermejon rujo mutta komea kuvitus. Sitä kuitenkin vaivaa fatalistinen tarkoituksen ja merkitysten puute. Jos kokonaisuuden on tarkoitus kertoa Jonnyn tarina, se ei onnistu tekemään näkökulmahahmostaan samastuttavaa. Jos on tarkoitus tuntea sympatiaa Jonnya kohtaan, hahmon lakoninen kuvaus ei kannusta siihen. Jokerin itsensä taas tulee säilyä mysteerinä, joten arkipahista ei voida luodata kovin syvältä. Kokonaisuus jää tyhjäksi ja sisällötömäksi, vaikka ulkoiset puitteet ovatkin kunnossa.

OTTO SINISALO

Hannele Richert Enimmäkseen hyvä näkyvyys (Asema)

"Mikä sinusta tulee isona?" Lukemattomissa perhejuhlissa ulos päästetty kammoksuttu kysymys pitää sisällään muutakin kuin ammatinvalintaan liittyviä kipupisteitä (valinnanvapaus kun on suuri avovankila). Itsensä etsiminen on sekä ihmiselon olennainen juoni että yksi taitteen suurista teemoista. Aihetta lienee käsitelty kaikissa mahdollisissa muodoista high school-leffoista ulosteperformansseihin, myös sarjakuvissa.

Hannele Richert (s. 1979) ottaa ensimmäisessä pitkässä sarjakuvateoksessaan käsittelyyn aiheen, joka tuottaa väärissä käsissä pelkkiä latteuksia, mutta josta taitava tekijä saa paljon irti. *Enimmäkseen hyvässä näkyvyys*essä kolmikymppinen Richert käsittelee luuksi kalutua teemaa herkkyydellä ja lämmöllä onnistuen tuottamaan persoonallisen näkemyksen.

Marja on lahjakas tyttö, jolla olisi kykyjä säveltäjäksi. Kaverit kuuntelevat huolia, mutta vanhemmilta ei heru tarpeeksi tukea. Työnarkomaani äiti ei ymmärrä tyttärensä herkkyyttä, ja isä ajaa rekkaa maailmalla. Yläkoulu loppuu ja musiikkilukio olisi oikea paikka, mutta jokin estää tekemästä valintoja ja pysymästä niiden takana. Rationaalisen toiminnan ja normielämän sijaan Marja haluaisi olla astronautti, leijua painottomassa yksin ja kaukana kaikesta.

Albumi on piirretty lyijykynällä. Tussauksen puuttuminen tukee tarinaa fiksusta tytöstä, jonka pitäisi kaiken järjen mukaan pärjätä yrittämättäkin. Välillä sivut ovat kuin lyijykynäpölystä harmaita, aivan kuin niitä ei olisi albumia varten lainkaan työstetty kuvankäsittelyohjelmalla. Graafinen ratkaisu tuo lukukokemukseen välittömyyttä sekä tunteen siitä, ettei kaikkea, jos ylipääntään mitään, voi kirjoittaa ennalta.

TUOMAS TIAINEN

Ville Tietäväinen: Näkymättömät kädet WSOY

Espanjalaiset tomaatit punertavat verevinä lähi-kaupan tiskillä. Toisin kuin hintalappu kertoo, ne eivät ole halpoja.

Ville Tietäväisen (s. 1970) vuosia työstämä *Näkymättömät kädet* kertoo eräästä Euroopan räikeimmistä – ja vaietuimmista – epäkohdist. Espanjan etelärannikon vihannesviljelmillä käytetään työvoimana laittomia maahantuli-jointa, jotka ovat paperittomina helppoja riistetäviä.

Tietäväinen pureutuu aiheeseen yksilön näkökulmasta. Marokkolainen Rashid, vaimon ja pienen tyttären kanssa hökkelissä asuva ompelija, saa potkut työpaikastaan. Ystävänsä Nadimin houkuttelemana Rashid suostuu lopulta lähtemään kalliille ja vaaralliselle matkalle Gibraltarinsalmen yli. Euroopassa odottavat työt ja parempi elämä.

Vain toinen kaveruksista selviää Espanjan rannikolle hengissä. Ystävänsä menettänyt Rashid etsiytyy siirtolaistyöntekijöiden leirin, jossa onnekseen kohtaa avuliaita kohtalotovereita. Solidaarisuutta tarvitaan epäinhimillisissä työolosuhteissa: lämpötila muovikatosten alla nousee sietämättömäksi, työnjohtajat ovat roistoja, yhden vihanneksen varastamisesta menettää tunnin ansion ja palkkaa maksetaan mielivaltaisesti.

Työt viljelmillä loppuvat kesäksi, joten on lähdeittävä muualle. Rashid päätyy Barcelonan. Perheelleen hän kertoo olevansa yrittäjä, vaikka todellisuudessa kauppaa suurella henkilökohtaisella riskillä muovikrääsää turisteille.

Identiteettinsä menettänyt nykypäivän Odysseus vajoaa vähitellen yhä syvemmälle vaipun lopulta tavoittamattomiin.

Yhteiskunnallisena sarjakuvana *Näkymättömät kädet* vertautuu luonnollisesti Joe Saccon ja Guy Delislen teoksiin. Toisin kuin edellämminut, Tietäväinen ei kirjoita itseään mukaan. Rashidin tarina on fiktiota, mutta puitteet, henkilöt ja ihmiskohtalot todellisen kaltaisia. Syventääkseen tietämystään laittoman siirtolaisuuden kipukohdista Tietäväinen teki aineistonkeruumatkoja Marokkoon ja Espanjaan. Tuulos näkyy käsikirjoituksen väkevyydessä ja kuvituksen yksityiskohtaisuudessa.

Kuvallisesti teos on vaikuttava. Tietäväinen on pedantti kuvittaja, jonka sivut pursuavat autenttisuutta, hallittua sommittelua sekä valon ja varjon leikkiä. Likainen ja murrettu värimaailma saa kulttuurikaupunki Barcelonan nähtävyydet tuntumaan epäystävällisiltä. Huomio kiinnittyy näytävyydestä huolimatta sisältöön. Se johtunee siitä, että teoksen sisäinen maailma toimii.

Näkymättömät kädet tuntuu ilkeästi kurkussa, vaikkei Rashid oikeasti olekaan olemassa – oikeasti heitä on lukemattomia. Tietäväinen saa lukijan varpaillen: "Tämä ei ole totta, mutta näin voisi oikeasti tapahtua. Näin tapahtuu." *Näkymättömien* käsien voima on murskaava.

TUOMAS TIAINEN

Grönroos & Rantio: Väylä Arktinen Banaani

Grönroosin ja Rantion eli Timo Mäkelän ja Merja Heikkisen albumi *Väylä* on valikoima lämpimänarkisia sarjakuvanovelleja. Pari-kolmesivuisissa mustavalkoisissa tarinoissa eletään elämää välillä hilpeydellä, välillä haikaudella. Novellit ovat tarinoita parisuhteista, ystävyyksistä, sydänsuruista sekä pienistä ymmärryskatkoksisista.

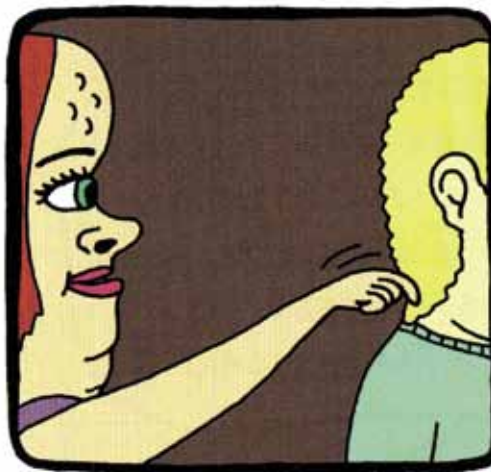
Sävy on tuttu Pieniä julkimia tarinoita -pienoisnovellien ystäville, mitä nyt Väylässä kerronta on piirun verran Pieniä julkimia tarinoita vakavampi, ehkä myös melankolisempi.

Mäkelän mustavalkoinen piirrostyö sopii hyvin Heikkisen käsikirjoitukseen. Mäkelä on uskollinen vakiintuneelle tyylilleen. Kuvakerronnan rytmitys aina yksittäisten ruutujen sisältöihin saakka on perinteistä, välillä liiaksikin.

Varman päälle ottaa myös Heikkisen käsikirjoituksissaan. Parisivuiset novellit ovat pääasiassa toimivia, ja novellien sisällä kerronta on sujuvaa, mutta kaavaa ei missään vaiheessa rikota. Pidemmät tarinat, yllättävät kerronnan rekisterit tai muut albumin rytmiä hyvällä tavalla rikovat novellit jäävät puuttumaan.

Väylä on tasaisen laadukas ja sydämeltään lämmin sarjakuvano-
velli-
kokoelma haikkeista aiheista. Sen lukee mielellään, sillä kaikki perusasiat ovat albumissa kohdallaan. Mikään sarjakuvakerrontaa uudistava, yllättävä tai erityisen rohkea teos Väylä ei kuitenkaan ole.

VESA SAARINEN

SUFFRAGETTIENT CITY © NANNA JOHANSSON

SUFFRAGETTIENT CITY © LIV STRÖMQUIST

Johanna Rojola (toim.): Suffragettien city Suom. Viljami Jauhainen ja Minna Hjort Schildts

Kun Suomessa vielä järjestetään viimeisiä nais-sarjakuvapaneleja, on Ruotsissa vallalla feministisen sarjakuvan aalto. *Suffragettien cityn* seitsemän sarjakuvapiirtäjää ovat nuorta polvea, suurin osa 1980-luvulla syntyneitä. Useimmat kuuluvat malmöläiseen Dotterbolaget-kollektiiviin, joka on ollut toiminnassa vuodesta 2005.

Albumin taiteilijat edustavat vahvasti tietynlaista ruotsalaista koulukuntaa. Piirrookset ovat pelkistettyjä ja osa jopa kömpelöitä. Varsinaisia virtuoosia ei joukosta erotu. Kotikutoiset piirrostyylit tukevat kuitenkin tarinoiden punkenkisyttä. Lukijoita ei mielistellä eikä asenteesta tingit. Kerronta kuitenkin toimii kuin junan vessa ja tekee sarjakuvista siinä mielessä lukijaystävällisiä.

Muutamia feminismien muotisuuntauksia erottuu albumista. Ruotsalaiset pohtivat paljon muun muassa Suomessakin viime aikoina pinnalla olevaa polyamoriamia. Albumin pisin sarjakuva onkin Liv Strömquistin hulvattoman mainio Pettämisen rajat. Näin hauskaa ja kattavaa katsausta romanttisten suhteiden historiaan tulee harvoin vastaan. Muutama muukin tekijä on tarttunut aiheeseen – tosin hiukan valistavammassa hengessä.

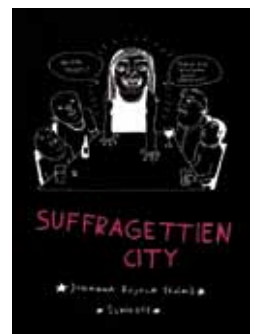
Löytyy myös aiheita, joista Suomessa ei ole juuri ollut puhetta. Tällainen on vaatimus nais-

ten oikeudesta esiintyä yläosattomissa esimerkiksi uimahalleissa. Luoja tietää, miksi aihe on tärkeä nimenomaan ruotsalaisille, mutta muutamat ruotsalaiset uimahallit ovatkin jo yläosattomat naisuimarit sallineet.

Albumissa on muutakin kuin feministisiä kannanottoja. Hieman kliseisiäkin "naisteemoja" löytyy, kuten *Karolina Bångin* valistussarjakuva kuukupin käytöstä. Merkillepantavaa on politiikan suuri määrä. Suomalaisista sarjakuvista saa etsiä poliittisia kannanottoja suurenuslasin kanssa, kun taas ruotsalaiset tarttuvat kuumiinkin aiheisiin, kuten netissä riekuviin uusrasisteihin.

Johanna Rojola on toimittanut *Suffragettien cityn* huolellisesti. Albumi toimiikin paremmin kuin useimmat tekijöiden tilaustöistä kootut antologiat. Sarjakuvista on valittu parhaat päältä, ja kokonaisuus on yhtenäinen. Suomentajat ovat tehneet hyvää työtä ja tavoittaneet alkuperäistekstien sävyn. Ennen kaikkea albumi on raskaistakin aiheistaan huolimatta kepeä ja hauska – kaksi adjektiivia, joita ei olisi uskonut näkevänsä sanojen "ruotsalainen feministinen sarjakuva" yhteydessä!

REETTA LAITINEN

Ken Mikael: Egomania – Naurutalon vangit Arktinen Banaani

Egomania pistää heti alkuun isoja kierroksia. Ken Mikael läväättää lukijan eteen todella kirjavien joukon sekalaista seurakuntaa. Tapahtumat sijoittuvat suureen, eristäytyneeltä vaikuttavaan mielisaaraalaan, jonka johtajaksi nuori Sebastian Mattson saapuu heti nopeatempoisen ja kysymyksiä herättävän prologin jälkeen.

Sairaalan asukit elävät monikerroksisten harhojen vallassa, heidän sisäinen todellisuutensa näyttäytyy lukijalle konkreettisesti. Hanheksi itsensä kuvitteleva Kosmo/Hektor on hahmo, paitsi silloin kun hänen peroonansa vaihtuu Hektoriksi. Hoitohenkilökunnankin mieliä hallitseva manipuloinnin mestari Ego näyttää munana, joksi itsensä kuvittelee. Vastaavasti näyttävät myös muut sairaalan asukit. Eivätkä asiat aivan näin yksinkertaisia ole.

Tarinan aikana toden ja harhan rajat vaikuttavat muuttuvan jatkuvasti. Egomaniin juonessa on lukuisia käänteitä, jotka muuttavat tilanteen hetkessä näyttämään aivan toiselta. Se höynäyttää lukijaa moneen otteeseen.

Painajaismaiset houreet on toteutettu pyöreän animaatiomaisella tyyllillä, joka on tuttua Warnerin piirretyistä. Hahmot ovat vain astetta, jos kohta kahtakin hullumpia, aivan kirjaimellisesti loony toonseja. Tempo on farssimaisen nopea, mutta siitä huolimatta Mikael pitää juonen monet langat hyppysissään.

Valittu humoristinen ote kenties jyrää alleen joitakin tarinan mahdollisesti traagisempia pohjavirtoja. Kokonaisuus on kuitenkin kiehtova, mieltä ravasteleva soppa. Yhtä väkeviä juonenkäänteitä odottaa löytävänsä italialaisista kauhuleffoista. Tulinen lopputilanne on kuin Dario Argentoa Warner-moodissa.

Albumin takakansiteksti ilmoittaa tämän olevan Egomania-teossarjan avaus. Jatkoa odotellaan mielenkiinnolla.

TIMO RONKAINEN

ANABASIS © PETRI HILTUNEN

Ksenofon ja Petri Hiltunen: Anabasis. 1. osa: Kyyroksen sotaretki Arktinen Banaani

400 vuotta ennen ajanlaskumme alkua elänyt Ksenofon oli kreikkalainen historioitsija, sotilas ja filosofi Sokrateen oppilas. Teoksessaan *Anabasis* hän kuvasi persialaisen prinssi Kyyroksen epäonnista sotaretkeä veljeään, kuningas Antakserksestä vastaan. 10 000 kreikkalaista palkkasotilasta – mukaan lukien Ksenofon itse – joutui taistelemaan tiensä takaisin Kreikkaan Kyyroksen kaaduttua ja miesten jäätyä mottiin keskelle Persiaa.

Kyyroksen sotaretken kuvaus on maailmanhistorian ensimmäisiä silminnäkijän kuvaamia sotareportaaseja. Historialliseen korsukertomukseen on nyt tarttunut suomalaisen sarjakuvan omaleimainen tarinoitsija Petri Hiltunen.

Jo kolmisenkymmentä albumia urakoinut Hiltunen on pysynyt vuosien varrella uskollisena tyyliinsä mutta vaihtanut aiheita kiitettävällä tahdilla. Hänen kynästään ovat syntyneet niin intiaanit, venäläiset vampyyrit, avaruusmaailmat kuin suomalaiset peikotkin. Kaikista sarjakuvista on paistanut läpi innostuneisuus ja syvä perehtyneisyys aihepiiriin.

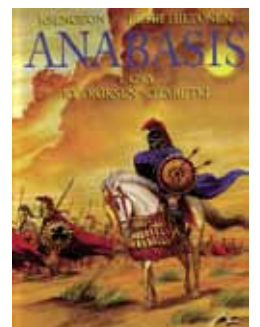
Anabasis lienee Hiltusen pisin harppaus historiaan. Vallan tavattoman erikoinen ei aihe ole, onhan antiikin ajan sodankäyntiä saatu ihaila esimerkiksi monissa 2000-luvun Hollywood-

spektaakkeleissa. Aikalaistekstiin perustuvassa sarjakuvassa lähestytään sotaa kuitenkin enemmän ruohonjuuritasolta. Hengästyttävän pikkutarkasti piirrettyjä massiivijoukkokohtauksia on muutamia, mutta enemmän sodankäynti on odottelua, joukkojen huoltoa ja politikointia.

Alkuperäisteoksessa ja muissa antiikin historianteksteissä on sama ongelma, joka välillä vaivaa albumissakin. Henkilöhahmojen määrä on niin suuri, ettei lukija pysy mukana. Antiikin maailman huolellinen tuntemus voisi auttaa politiikan ja juonenkäänteiden seuraamisessa. Toisaalta Hiltusen uskollisuus alkuperäistekstille tuo sarjakuvaan mukavan vanhanai-kaista tunnelmaa. Ja sisäkansien kartta auttaa hahmottamaan, missä mennään.

Anabasis on Petri Hiltusen ensimmäinen albumi Arktiselle Banaanille. Kovat kannet ja tyylikäs ulkoasu tuovat arvokkuutta historiallisen saagan ensimmäiselle osalle. Lopetus jättää tarinan muodikkaasti cliffhangeriin. Toisessa osassa lienee luvassa aivan erilaista miljöötä, joten kahteen osaan pilkkominen on hyväksyttävä ratkaisu.

REETTA LAITINEN

J.A. Mäki: Hermolomamatka Maaton matkamies Like

Suomenkielisen sanomarikin suurin edustaja, Radiopuhelimet, laukoo totuutta todellisempia tarinoita laulajansa Jyrki Mäen suun kautta. Mäki on myös pitkän linjan graafinen suunnittelija tai ainakin harrastelijaa vankempi tekijä. Sarjakuvakiin on valmistunut useammalla vuosikymmenellä. Ensimmäiset Mäki sai julki NonStopissa käyttäen eri nimimerkkejä.

Hermolomamatka on Mäen ensimmäinen pitkä sarjakuvateos ja juoneltaan hieman lempeämpi kuin Radiopuhelimien laulujen ihmisestä raakiksi -kohtalot tapaavat olla. Ei niin että Valtte Railollakaan menisi erityisen vahvasti. Hän havahtuu linja-autoaseman penkiltä tietämättä, miksi. Neuvojaksi saapuu pään sisäinen ääni, joka aineellistuu kovin tutun näköiseksi mieheksi. Valtte saa kuulla olevansa matkalla mummolaan rauhoittumaan. Huuruinen mies nousee ainoaksi matkustajaksi bussiin, joka ei tietenkään vie suurinta tietä perille. Matka katkeilee ja Valtten päässä pätkee.

Tripin keskivaiheille osuvat peräkylän taiteilijan suuren maailman malliin järjestetyt bakanaalit. Niissä Valtte kohtaa unelmiensa blueslaulajattaren, joka saattaisi muuttaa hänen alapainotteisen elämänsä suunnan. Mutta varikset raakkuvat ja koirat haukkuvat, pakko on jatkaa pitkää matkaa mummolaan.

Näkee, että Mäen yritys on kova. Kuvien rytmitys toimii, ja juonen seuraaminen on helppoa, vaikka ei olisikaan tottunut sarjakuvanlukija. Kaikki elementit eivät kuitenkaan asetu tasapainoon. Taustat on piirretty välillä turhan kin tarkasti, toisinaan henkilöt ovat vain viitteellisesti hahmoteltuja. Mutta tarina kulkee kuin Rauni Mollbergin sovitus Timo K. Mukan tarinoista. Pohjoisesa huumori on vakava asia.

VEESA KATAISTO

PAIMENO ANNA SAILAMAA

Anna Sailamaa: Paimen Huuda Huuda

Pohjoista mielenmaisemaa on kuvattu kirjallisuudessa ja kuvataiteessa mutta vähemmän sarjakuvassa. Torniolaislähtöinen Anna Sailamaa osuu luontevasti jatkamaan Timo K. Mukan, Kalervo Palsan, Reidar Särestöniemen ja kumppaneiden traditiota. Asiaan yleensä kuuluvaa viinanhuuruista sekoilua Sailamaan toisessa ei tosin esiinny – ainakaan yhtä paljon.

Sailamaan piirrostyylillä on tietyllä tapaa hyvin suomalainen. Rujon mutta harkitun ja hallitun viivan koulukuntaa edustavat muun muassa Jyrki Heikkinen, Amanda Vähämäki ja Reijo Kärkkäinen. Tyyli on kuitenkin tunnistettavissa omaperäiseksi. Sailamaa on osaava taiteilija, jolla on kyky tehdä kuvistaan visuaalisesti kiinnostavia. Lukija voi kiinnittää huomiota pieniin yksityiskohtiin, kuten salmiakkikuvion toistumiseen eri tavalla eri ruuduissa.

Paimen on Sailamaan ensimmäinen pitkä albumi. Aiempi julkaisu, pamflettikokoinen *Ollaan näitisti* (Huuda Huuda 2008), keskittyi tekijän perhesuhteisiin. Paimen rakentuu vuoroin runollisesta maisemakuvauksesta, vuoroin henkilöhahmojen välisestä kommunikaatiosta.

Kummassakin on vahva koetun ja eletyn tuntu. Tekijän kotiseudun murretta puhuvat ukot ja pojat on kuvattu armottoman realistisesti. Myös miljööt ovat karuja: talvinen suo, leipomo, mineriittiseinäinen omakotitalo sotkuisine tupineen. Sailamaa on kuitenkin löytänyt ihmisten ja paikkojen karuudesta kauneutta ja osaa välittää tämän kauneuden lukijallekin.

Tarina kuolleen joutsenen löytävästä nuoresta leipomotyöläisestä ei ehkä ole aiheeltaan järkevintä monipuolinen tai laaja. Albumin viehätyspiileekin sen tunnelmassa ja ruutujen välisissä vihjeissä. Poliittistakin sanomaa pystyy albumista löytämään. Pystyykö pienen pohjoisen paikkakunnan leipomo selviämään muuttuvassa maailmassa ja miten käy sen työläisten? Vanha polvi pärjää sosiaalisten verkostojen avulla mutta onko nuorisolla toivoa? Pieni tarina kasvaa osiansa suuremmaksi.

REETTA LAITINEN

KAKKA-UKKO© PAULI HIRTOLAHTI

Pauli Hirtolahti: Kakka-Ukko Sammakko

Pauli Hirtolahden, toimeliaan orivetislähtöisen underground-pykääjän, ensijulkaisu on sisällöltään rohkeasti täyttä ulostetta. Kovien kansien väliin läpikuultavan ohuelle mutta poskiaraastavan karkealle paperille painettu Kakka-Ukko on kuin trippi edesmenneen Pahkasian maailmaan, jossa terävän älyllisen ilotulituksen lomassa saattoi tavata karkeasti piirrettyjä ja kerrottuja antisarjakuvia. Kakka-Ukko olisi ollut Pahlkisessa kuin kotonaan.

Ensimaistamalta yhden asian Kakka-Ukossa on hiukan valju konsistenssi. Sohvan välissä löytyy kakkaa. Äänestyskopissa on kakkaa. Maalauksen ruskeaa väriä on jatkettu, tietenkin, kakalla. Kakka-Ukon hyväntahtoinen persoonallisuus saa lopulta tilaa, eikä albumi ole niin helppo maali kuin ulkoasusta ja aiheesta olisi voinut ennalta päätellä. Kakka-Ukko toimii hyvänä nollauksena taidepaskan lomassa.

TUOMAS TIAINEN

Joonas Lehtimäki: Anonyymit eläimet Sammakko

Helsingin Sanomien Nyt-liitteestä tutut *Anonyymit eläimet* on koottu koviin kansiin. Joonas Lehtimäen (KM, TaK, Arnold-imitaattori) piirtämä sarja näyttää pastellivärejä ja lutuisia hahmoja rajuhkoon tekstisisältöön. Söpöltä eläinsarjakuvasta näyttävässä strippi-sarjassa juotetaan kissalle kusta, vitsaillaan itsemurhasta, piereskellään, heitetään kättä natsitervehdykseen ja harrastetaan kaikkea muutakin mukavan epäkorrektia toimintaa.

Nimettömiksi jätettyjen eläinhahmojen laukomisesta naurattavat joskus enemmän, joskus vähemmän. Varsin taajaan viljellyt fingerporilaiset puujalkavitsit soljuvat ohitse hymähdysten, mutta aina välillä Lehtimäki täräyttää täysosumia. Esimerkiksi sivun 45 mas-turbointi-vitsi jaksaa naurattaa useamman kerran. Hahmoista parhaiten toimivat ilkeimmät ja epäilyttävimmät, eli pupu, orava, homogorilla ja vihreä kummajainen Exo.

TUOMAS TIAINEN

Jupu: Koirapuistojen nainen Sammakko

En varsinaisesti voisi väittää olevani huumorin suurin ystävä tai kuluttaja, joten olin positiivisesti yllätynyt *Koirapuistojen naisen* saadessa minut nauramaan ääneen. Osa stripeistä onnistui viattomassa avoimuudessaan ja itseironiasaan tarjoamaan raikkaan tuulahduksen pidäkkeettömästä itseilmaisun riemusta.

Valitettavasti itseilmaisun tarve ja hauskuus eivät mielestäni ole riittäviä syitä laistaa painotuotteelle asetettavista yleisistä laatuvaatimuksista. Tuntuu suorastaan lukijan aliarvioimiselta olettaa, että näin hiomaton ja keskeneräinen materiaali jaksaisi pelkästään ilahduttaa. En usko, että omaelämäkerrallinen kepeys olisi kärsinyt kerrontatavan tiivistämisestä ja oleellisten seikkojen selkiyttämisestä.

Tarinoita ja stripejä useimmiten vaivaava löysyys tuo mieleen, ettei tekijä ole vaivautunut juurikaan pohtimaan ideoidensa sarjakuvallista esitystapaa. Piirrosjälki vaikuttaa lennokkuutta ja luonnonmaisuuksia tavoittelevasta hengestä huolimatta hutaistulta. Piirrosten kömpelyys

ja tekijän ilmeinen välinpitämättömyys niiden laatua kohtaan herättää kysymyksen, miksi minun lukijana pitäisi arvostaa tätä, jos tekijä itse ei ole tämän enempiä viitsinyt vaivautua tuotoksensa eteen.

Osan stripeistä olisi voinut piirtää uudelleen, samoja vitsejä toistavat tarinat voisi poistaa ja tarinoiden sijoittelua suhteessa toisiinsa pitäisi pohtia. Myös otsikoissa on tarpeetonta toistoa.

Tekijä osaa nauraa aseistariisuvalla tavalla itselleen, mutta julkaisijan löytymisen omille jutuille ei silti tarkoita, että kaikesta itsekritiikistä voisi luopua. Toivottavasti Jupu jaksaisi kehittää ilmaisuaan ja viimeistellä sarjakuviaan jatkossa pidemmälle.

KATARIINA KATLA

Petteri Tikkanen: Mopo Like

Petteri Tikkanen jatkaa *Mopo*-albumillaan Eeron kasvamista pojasta mieheksi. Nahkatakkinen ja polkkatukkainen pojanviikari vaihtaisi polkupyörän mopoon ja oikean kätensä oikeisiin seksikokemuksiin. Eero on kasvamassa mieheksi, omasta mielestään liian hitaasti. Näistä aineksista Tikkanen rakentaa murrosikäkuvasta, joka on samalla sekä lämmin että lämpimästi raastava.

Piirtäjänä Tikkanen painii suverenisti hallitsevana mestarina omassa sarjassaan. Siveltimenkäyttö on luontevaa ja tarkkaa, ja tuttu söpöys toimii kontrastina aiheen kitkeränsuloisen vakavuuden rinnalla. Likaisenvihertävä tehosteväri, jonka tunkkainen sävy jakanee mielipiteitä, voidaan nähdä Eeron esipuberteetin kipuiluja syventävänä elementtinä.

Tikkasen ratkaisu jakaa kukin sivu kahteen ruutuun antaa albumille rauhallisen luonteen mutta jättää samalla aiheen käsittelylle verrattain vähän tilaa. Niukka dialogi on liimattu henkilöiden päälle kuin siirtokuvat taustapahviin. Tikkanen tuntuukin olevan omimmillaan silloin, kun sanottavaa ei ole tai kun sitä ei tarvita.

Vähäpuheisuus ja söötin graafinen piirros-tyyli yhdistettynä retroviiteisiin ja juohevaan tarinankuljetukseen luovat unenomaista tunnelmaa lähimenneisyydestä. Muutamat tunnelmalliset koko sivun kuvat rytmittävät tarinan verkkaista juoksutusta.

Teemojen käsittelyn suhteen Mopo tuntuu olevan hieman hankalassa välimaastossa. Se on selkeästi jatkoa Eerolle ja toisaalta siltä tulevaan albumiin, jossa auki jätetyt punokset solmittaneen kiinni. Mopo asettuu selkeämpään rooliin, jos tuntee edelliset *Eero*- ja *Kanerva*-albumit. Tarina tuntuu hiukan väljältä ja saa arvuuttelemaan jatkosuhteen. Mahtaako Eero seuravassa albumissa venähtää miehen mittoihin katsoakseen Kanervaa silmästä silmään?

TUOMAS TIAINEN

Esa Niskanen ja Anssi Rauhala: Paluu rajan takaa Zum Teufel

Ilmailukirjoittaja Esa Niskasen ja Anni Isotalo-piirtäjä Anssi Rauhalan *Paluu rajan takaa* voisi olla osa *Ilmojen korkeajännitys*-sarjaa. Mutta siinä missä korkkareiden anti saattaa niistä vähemmän intoilevalle rajoittua teksteille naureskeluun ja yleiseen camp-filistelyyn, onnistuvat Niskanen ja Rauhala tekemään paria kertaluokkaa korkkaria parempaa sotasarjakuvaa.

Vuosi on 1943, ja itärajalla käydään ankaria ilmataisteluja. Vihollinen vahvistuu, ja sota uuvuttaa kapteeni Niskasta. Masentunut pilotti saa elämänvoimansa takaisin mutta saa osuman sotaretkellä. Niskanen tekee hurjan pakolaskun mutta pelastuu, kun saa apua yllättä-

vältä taholta. Tarina on hyvä, ja jättää tekijöille kutkuttavat ainekset jatko-osien suhteen.

Rauhalan mustavalkokuvitus on näppärää ja viiva rento. Ihmiset ovat hivenen karikatyyrimäisiä, mikä tuo lämpöä ja inhimillisyyttä tarinaan. Lentokoneet on kuvattu rakkaudella. Messerschmittit, Lavotshkinit ja Lysanderit viilettävät itärajan ilmatilassa sen verran vauhdikkaasti, että kurvatappelukohtauksissa pää pyörii, vaikka takamus on tiukasti kotisohvalla.

TUOMAS TIAINEN

Hänninen, Ville & Römpötti, Harri:
Päin näköä!
- 16 suomalaista sarjakuvataiteilijaa.
LIKE 2011. 186 s.

Tätä suitsutusta ei ole tilattu.

Ville Hännisen ja Harri Römpöttin *Päin näköä!* on älyttömän hyvä ja tarpeellinen kirja. Se on teos, joka näyttää mallia sarjakuvaa käsitteleville tietokirjoille paitsi Suomessa, myös koko Euroopassa. Ja näyttikin kirja on.

Teoksen asiantunteissa artikkeleissa Hänninen ja Römpötti esittelevät 16 suomalaista sarjakuvataiteilijaa. Teksteissä päästään kiinni olennaiseen. Kirjoittajien pitkä kokemus sarjakuvista sekä niistä kirjoittamisesta tekevät artikkeleista sisällöllisesti laadukkaita ja miellyttäviä lukea.

Teoksen mielenkiintoisinta materiaalia ovat

sarjakuvataiteilijoiden työnäytteet kommentteineen. Jokainen teokseen valittu sarjakuvataiteilija on tehnyt kirjaa varten kolmesivuisen sarjakuvan, jonka syntyä taiteilijat avaavat omin sanoin. On mielenkiintoista lukea, miten esimerkiksi Ville Ranta, Marko Turunen, Terhi Ekebom tai Amanda Vähämäki ideoivat ja tekevät työtään.

Hänninen ja Römpötti ovat joutuneet rajamaan teoksen 16 taiteilijaan. Valintojen tekeminen ei ole varmasti ollut helppoa, sillä suomalaisella sarjakuvalla menee niin lujaa, että toinenkin 16 taiteilijan joukko olisi nykytaiteilijoista helppo poimia. Rajausta nykytaiteilijoihin on perusteltu, mutta kirjaa lukiessa ei voi välttää pohtimasta, olisiko esimerkiksi Veikko "Joonas" Savolaisen kaltaisen veteraanin luomistyön avaaminen tuonut lisäperspektiiviä teokseen.

Päin näköä! on suomalaisen sarjakuvan kivijalka, joka jokaisen sarjakuvaan vakavasti suhtautuvan on syytä lukea. Sarjakuvataiteilijoille teos tarjoaa tirkistelymahdollisuuden muiden suomalaistaiteilijoiden työskentelyyn. Sarjakuvien lukijoille artikkelit, sarjakuvanäytteet sekä tekijöiden miitteet avaavat sarjakuvien lukemiseen uusia näkökulmia. Ja sarjakuvaa vähemmän tunteville teos on hyvä opas tämän hetken puhutuimpaan kotimaiseen sarjakuvaan.

Päin näköä!-teoksen taiteilijoita on mukana Kiasmassa maaliskuussa 2012 nähtävässä näyttelyssä.

VESA SAARINEN

